

А. К. Соколова.

ФЛОРА – сукупність видів рослин, що зростають на відповідній території і щодо яких установлено прав. режим, який забезпечує їх належність, використання, відтворення й охорону. Донедавна поняття «Ф.» навіть не вживалося в зак-ві України, зокрема в екол. На відміну від зак-ва України, ним користувалися в міжнар. праві (приміром, Конвенція про охорону дикої Ф. і фауни та природ. середовищ існування в Європі від 19 верес. 1979). Замість терміна «Ф.» широко вживалися такі, як «види рослин», «деревні й чагарникові породи», «види деревних рослин», «лікарські рослини» тощо. І лише в ЗУ «Про карантин рослин» (1993) і «Про рослинний світ» (1999) (у ст. 33, присвяченій інтродукції рослин) цей термін почали вживати, хоча його тлумачення так і не знайшло місця в цих нормат. актах.

Рослинність та Ф. є складниками, що становлять поняття «рослинний світ». Дефініція першого складника закріплена в ЗУ «Про рослинний світ». Спец. літ. містить тлумачення і категорії «Ф.», під якою розуміється історично сформована сукупність видів рослин, які населяють будь-яку територію або які

зростали на ній у минулі геол. епохи. За тер. рангами вирізняють Ф. Землі, окремих материків та їх частин, Ф. острівну, гірських систем тощо, а також Ф. держав та окремих адм. регіонів. Існує ще Ф. окремих систематизованих підрозділів, напр., водоростей, мохів, копалин (викопна Ф.). Кожна з них має специфічні якості, тобто різноманітність видів, що становлять багатство Ф., вік, ступінь її автохронності тощо.

До терміна «Ф.», як правило, включають і доволі поширені культ. рослини певної території, хоча й не відносять усі рослини, що культивуються в бот. садах, парках та ін. У працях деяких науковців поняття «Ф.» застосовується замість поняття «рослини» (приміром, вживають термін «культ. флора», а не «культ. рослини»).

Серед учених-екологів висловлювалася думка про важливість розкриття юрид. поняття «Ф.» та про його закріплення в зак-ві. Такий закон, з точки зору О. І. Крассова, має бути прийнятий, оскільки досить активно посилюється процес трансформації навколишнього природ. середовища внаслідок часто неконтрольованої госп. діяльності, що призводить до скорочення видів і форм рослинності. До того ж існує потреба охорони генет. фонду рослин як фундаменту для розвитку генетики й селекції. Учений запропонував таку дефініцію терміна «Ф.»: це сукупність природ. видів і форм рослин, які зростають на відповідній території і щодо яких установлено прав. режим, що забезпечує їх всебічну охорону й допускає їх використання без шкоди для відтворення. Це формулювання в основному варто підтримати, уточнивши,

однак, деякі його елементи: у ньому треба вказати, що Ф. – це сукупність природ. видів рослин, що зростають на даній території, при цьому виключити з нього термін «форма».

Це зумовлено передусім тлумаченням поняття «Ф.» низкою науковців, які визначають його саме як «сукупність видів рослин». Адже вид – це осн. таксономічна категорія, якою оперують у біол. систематиці для позначення супідрядних груп рослин і тварин. А вже поряд з видом до цих категорій відносять рід, родину та ін. Поняття ж «форма» належить до внутрішньовидових таксономічних категорій (як і термін «підформа»). У біол. наук. і практичній літ. термін «Ф.» вживають не тільки у суворо таксономічному значенні, а й у, так би мовити, нейтральному для позначення особливостей, пов'язаних з розвитком, динамікою і становленням того чи ін. виду (напр., сезонні форми рослин тощо). У дефініції поняття «Ф.» є сенс обмежитися лише вказівкою щодо неї як сукупності видів, інакше слід брати до уваги всі (а не тільки осн.) таксономічні категорії й усі т. зв. «нейтральні» терміни, якими оперують у біології. Оскільки щодо Ф. встановлено відповідний прав. режим, він має забезпечити не лише охорону й використання видів рослин без шкоди для їх відтворення, а й вирішувати питання щодо права власності на цей природ. об'єкт.

Зак-во про росл. світ наводить певну диференціацію вживаних категорій залежно від виду регульованих відносин, що знайшло своє відбиття у прийнятті спец. нормат.-прав. актів, присвячених

упорядкуванню відносин з використання, охорони й відтворення складових елементів росл. світу – окремо Ф. й окремо рослинності.

Лит.: Лесная энциклопедия / гл. ред. Г. И. Воробьев. М., 1985, т. 1: Абелия – Лимон; Биологический энциклопедический словарь / гл. ред. М. С. Гиляров. М., 1986; Лесная энциклопедия / гл. ред. Г. И. Воробьев. М., 1986, т. 2: Лимонник – Ящерицы; Искоян А. Б. Правовое регулирование охраны и использования растительного мира (нелесной растительности) / под ред. О. С. Колбасова. Ереван, 1987; Красов О. И. Право лесопользования в СССР / отв. ред. О. С. Колбасов. М., 1990; Екологічне законодавство України / за заг. ред. та вступ. ст. В. І. Андрейцева. К., 2007, кн. 4.

А. К. Соколова.